

UGent Human Rights Research Network

VOORBEREIDEND DOSSIER VOOR LEESGROEPBEGELEIDERS

Marie Schoups & Eva Van Hoey

ORKAANSEIZOEN

Fernanda Melchor

Opzet

De bedoeling van de reeks waar dit dossier deel van uitmaakt, is leesgroepbegeleiders in Vlaanderen en Nederland hulpmiddelen aan te reiken voor de voorbereiding van leesgroepbijeenkomsten. Elk dossier is gewijd aan een belangwekkend literair werk waarin mensenrechtenthema's een prominente rol spelen. Het biedt achtergrond bij de auteur, de specifieke mensenrechtenthematiek die in het werk aan bod komt, en de literaire verwerking ervan. Op die manier wil het UGent Human Rights Research Network leesgroepbegeleiders op weg helpen om met literatuur over mensenrechten aan de slag te gaan.

Alle dossiers kunnen gratis worden gedownload in PDF-formaat op <https://hrrn.ugent.be/impact-projects/literatuur-en-mensenrechten/>.

Feedback is welkom bij de initiatiefnemers van dit project, prof. Eva Brems (eva.brems@ugent.be) en prof. Stef Craps (stef.craps@ugent.be).

Achtergrond van de auteur

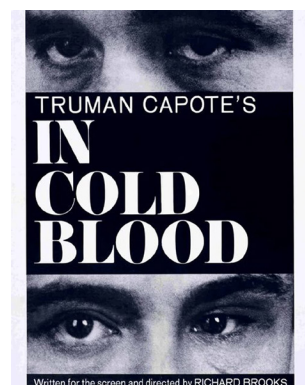
Fernanda Melchor is geboren in 1982 in Veracruz, een havenstad in Mexico. Melchor heeft journalistiek gestudeerd en werkt nu als schrijfster, journalist en vertaler. Ze is een van de meest geprezen Mexicaanse auteurs van haar generatie. In 2012 publiceerde ze *Aquí no es Miami* ('Dit is niet Miami'), een kroniek over haar geboortestad Veracruz. Daarna publiceerde ze drie romans: *Falsa Liebre* (2013), *Temporada de huracanes* ('Orkaanseizoen'; 2017) en *Páradais* (2021). *Orkaanseizoen* stond in 2020 op de shortlist van de International Booker Prize. Melchor werkt vooral rond thema's als geweld, de schaduwzijde van de traditionele mannelijkheid en de beklemmendheid van het leven in de tropische gebieden van Mexico.

© Maj Lindström

Orkaanseizoen is gebaseerd op een artikel dat Melchor las in 'la nota roja' (gele pers) over een passie-moord tussen geliefden in Veracruz. Het slachtoffer stond in het dorp bekend omwille van hekserij. De 'nota roja' is een journalistiek genre in Mexico dat zich bijna uitsluitend richt op verhalen over fysiek geweld in verband met misdaad, ongevallen en natuurrampen. Het genre wordt gekenmerkt door een focus op sensatie en schandalen. De artikels worden dan ook vaak bekritiseerd als oppervlakkig en onvolledig. Melchor hecht wel belang aan deze vorm van journalistiek, daar ze volgens haar de donkerste passies van de mens blootlegt.

Melchor schreef een eerste versie van *Orkaanseizoen* in 2015, het jaar waarin er steeds meer massagraven werden gevonden in Veracruz. In die graven werden de lichamen geborgen van diegenen die verdwenen tijdens de Mexicaanse drugsoorlog, een heuse oorlog tussen de Mexicaanse overheid en de drugskartels die begon in 2006 (cf. infra). In dezelfde periode nam in de Mexicaanse media de aandacht toe voor 'femicides', het vermoorden van vrouwen, en groeide het geweld tegen journalisten in het land zienderogen. Oorspronkelijk wilde Melchor een non-fictie werk schrijven over de zaak, in navolging van Truman Capotes *In Cold Blood* (1965). Maar door het toenemende geweld tegen journalisten, de oorlog tussen verschillende drugskartels en de vele femicides werd het te gevaarlijk om ter plaatse te gaan om getuigen en familieleden te interviewen. Verder twijfelde ze ook of zij het recht wel had om vragen te stellen en of de geïnterviewden wel de waarheid zouden spreken. Daarom heeft ze besloten om via het genre van de roman een soort waarheid te achterhalen over de gebeurtenissen, om door middel van fictie vat te proberen krijgen op het geweld dat haar in Mexico langs alle kanten overviel.

Mensenrechtenthema's

Grens- en drugsproblematiek in Mexico

Mexico is een land dat al decennialang geteisterd wordt door geweld (bv. drugsgeweld, bendegeweld, geweld tegen migranten, gendergeweld) en schending van mensenrechten. In het Westen spreekt vooral het noorden van Mexico (de grens met de Verenigde Staten) tot de verbeelding. De grens- en drugsproblematieken die het land in het noorden tekenen, hebben zich de laatste jaren echter verschoven richting het zuiden.

Sinds het begin van de Mexicaanse drugsoorlog in 2006 brokkelde de macht van de drugsbendes in het noorden van Mexico af. Dat bracht echter geen oplossing, maar een verschuiving van het probleem met zich mee. Elders in het land zagen nieuwe bendes hun kans om uit te breiden en zich te versterken. Zo werd Veracruz het centrum van het gevreesde Zetas-kartel. De haven van Veracruz, de belangrijkste afzetmarkt voor goederen naar Europa en het zuiden van de Verenigde Staten, speelde vanaf dan een sleutelrol in de drugshandel.

© Encyclopaedia Britannica

Als gevolg van de groeiende macht van de Zetas, en het offensief dat vanuit de regering en andere kartels tegen hen gevoerd wordt, is Veracruz een strijdtoneel geworden. Dat in het zuiden van Mexico het (drugs)geweld escaleert, benadrukt Melchor als volgt in haar roman:

Mensen die onthoofd zijn, in stukken gehakt, begraven, mensen die in zakken verpakt opduiken in de bochten van de wegen of in haastig gegraven kuilen in de rondom de nederzettingen gelegen gebieden.

(Melchor 191)

Daarnaast werd, onder druk van de Verenigde Staten, de controle over de zuidelijke grens van Mexico verstrengd. Enrique Peña Nieto (Mexicaanse president, 2012-2018) en Barack Obama kwamen in 2014 namelijk tot een akkoord (Plan Frontera Sur), waarin Mexico de verantwoordelijkheid kreeg om vluchtelingen die vanuit Centraal-Amerika de Verenigde Staten probeerden te bereiken, tegen te houden. Op die manier verschoof ook de grensproblematiek zich (deels) naar het Zuiden. Ook geweld tegen journalisten en vrouwen neemt al jaren toe in het zuiden. Melchor vermeldt in het dankwoord van *Orkaanseizoen* expliciet de namen van twee journalisten, Yolanda Ordaz en Gabriel Hüge, die vermoord werden in Veracruz.

Niet alleen Mexico, maar het volledige Latijns-Amerikaanse continent wordt al eeuwenlang geteisterd door verschillende vormen van geweld (kolonisatie, onafhankelijkheidsstrijd, burgeroorlogen, dictaturen, corruptie, migratie). Deze harde realiteit bracht in de literatuur een interessant fenomeen met zich mee, namelijk dat van de intellectueel geëngageerde en bij momenten zelfs activistische schrijver. Denk maar aan auteurs zoals Elena Poniatowska, Octavio Paz, Juan Villoro, Pilar Quintana, Juan Gabriel Vásquez en Rodolfo Walsh, die hun literatuur gebruik(t)en om schendingen van mensenrechten in hun thuisland aan te kaarten. Op dezelfde manier gaat Melchor met haar werk in op bepaalde problematieken in de hedendaagse Mexicaanse samenleving.

Orkaanseizoen

Orkaanseizoen speelt zich af in La Matosa, een fictief dorpje in Veracruz. Het boek opent met de vondst van een lijk door een groepje kinderen. Het is het lichaam van de Heks (zoals ze bekend stond in het dorp), een personage dat zowel gerespecteerd als gevreesd werd door de dorpsbewoners. Hierna worden door verschillende vertellers de gebeurtenissen die aan de moord voorafgingen ontrafeld. Niet alleen de chronologie, maar ook de vertelsituatie is dus complex; de vondst van het lijk ontketent een reeks flashbacks waarin de moord op de Heks, alsook de trauma's, belevenissen en misstappen van de verschillende personages (en het leven in het dorp), geschetst worden.

De vertellers hebben allemaal een band met de hoofdverdachte van de moord, Luismi, die zelf niet aan het woord komt. Ook het perspectief van de Heks ontbreekt. De vertellers die we wél horen, zijn daders, medeplichtigen en slachtoffers van verschillende vormen van geweld. De moord op de Heks vormt de 'rode draad' door de roman, waarrond het levensverhaal van de hele gemeenschap van La Matosa geschetst wordt. Die gemeenschap wordt gekenmerkt door geweld waarover dikwijls gezwegen wordt, zeker als de slachtoffers marginale figuren zijn.

Geweld in Mexico wordt in de westerse media en cultuur voornamelijk op stereotiepe wijze gepresenteerd: er wordt gefocust op drugshandel en corruptie (denk maar aan series zoals *Narcos Mexico* en *Breaking Bad*) en de nadruk ligt op een strijd tussen goed en kwaad. Melchor slaagt er in *Orkaanseizoen* echter in om dat simplistische clichébeeld niet te reproduceren maar net de complexiteit van de gebeurtenissen in Mexico aan te tonen en zo de lezer te dwingen tot reflectie.

Narcos Mexico. Foto: Netflix

Corruptie en drugshandel komen aan bod, maar staan niet centraal. Melchor focust vooral op de gevolgen van de gewelddadige realiteit voor de 'gewone man' die vastzit in armoede of het drugsmilieu. Zo staat niet enkel het sensationele, maar vooral het alledaagse geweld op de voorgrond. Ze benadrukt ook de structurele dimensie van het geweld en de onmogelijkheid voor de personages om eraan te ontsnappen. Het hoofdthema 'geweld' neemt verschillende vormen aan en treft zowel mannen en vrouwen als kinderen.

Gendergeweld

Toxische mannelijkheid

Geweld tegen mannen komt in de roman grotendeels aan bod onder de vorm van ‘toxische mannelijkheid’. De personages lijken voortdurend hun mannelijkheid, macht en kracht aan elkaar te willen en te moeten bewijzen. Ze worden dan ook voortdurend in de gaten gehouden en beoordeeld door elkaar. Ze moeten steeds op hun hoede, en mannelijk, zijn. Op seksueel vlak, bijvoorbeeld, worden de mannelijke personages (door elkaar) gedwongen om actief en vooral dominant te zijn, en dat reeds vanop een jonge leeftijd:

Hé, sukkel, je bent geen zak waard! Nou, mafkees, echt waar, toen ik zo oud was als jij, neukte ik zelfs de juffrouwen op school al.

(Melchor 216)

De druk is zo beklemmend dat het mannelijke personages tot wanhopige daden van geweld dwingt, niet alleen tegenover elkaar, maar ook tegenover vrouwen:

[W]ant als dat niet gebeurd was [als ze hem niet hadden tegengehouden], was Brando doorgestaan met slaan totdat hij haar gezicht helemaal in elkaar had geramd en die verdomde tanden uit haar bek had geslagen en haar misschien wel vermoord had, omdat ze zijn pik en zijn kleren smerig had gemaakt met haar walgelijke zeik, maar vooral **omdat ze hem voor schut had gezet voor de ogen van de bende [...]**.

(Melchor 231; nadruk toegevoegd)

De vrouwelijke personages worden van jongs af aan beledigd en misbruikt. Melchor legt de ‘schaduwzijde’ bloot van traditionele ideeën die in Mexico heersen over mannelijkheid.

Mannelijkheid, seks en geweld zijn nauw met elkaar verbonden in Melchors roman. In seksuele relaties moet de man een actieve rol spelen (lees: degene die penetreert). Dat in tegenstelling tot de vrouw, die traditioneel gezien wordt als de passieve ‘ontvanger’ (lees: degene die gepenetreerd wordt). Om aan geld te geraken, hebben de mannelijke personages seks met mannen. Dit is echter enkel aanvaardbaar wanneer dat zonder (romantische) gevoelens is en wanneer je als man actief bent en penetreert. Er is duidelijk een ‘dunne lijn’ tussen ‘een echte man’ zijn en ‘echt iets walgelijks’ doen (Melchor 248):

[W]ant flikkers gaan naaien wanneer je geld nodig had voor een zakje coke, dat was één ding, maar je ophouden achter het verlaten magazijn, waar je op ieder uur van de dag kerels bij elkaar kon zien staan, neukend en pijpend, puur voor het genoeg flikkers te zijn, **dat was iets heel anders, echt iets walgelijks** [...].

(Melchor 249; nadruk toegevoegd)

Homofobie is dus sterk aanwezig in de roman. Oprechte gevoelens voor andere mannen koesteren wordt niet aanvaard. Eén van de redenen waarom de Heks buitengesloten wordt en waarom haar moord lang ongestraft blijft, is dat ze transgender was. Dit is oorzaak van verwarring, fascinatie en vooral afschuw bij veel dorpsbewoners:

‘[...] tot op dat moment had niemand hem nog gezegd dat die zogeheten Heks in werkelijkheid een man was, [...], gekleed in zwarte vrouwenkleren, en met erg lange, afschrikwekkende en eveneens zwartgelakte nagels, en hoewel hij zoiets als een sluier droeg die zijn gezicht bedekte, hoefde je die stem maar te horen en die handen te zien om je er rekenschap van te geven dat het om een homoseksuele man ging [...]’

(Melchor 120)

‘[D]at de heks het verdiend had: omdat hij een flikker was, een stomme lul, een reetroeier en een viezerik.’

(Melchor 210)

Melchor toont op deze manier dat ‘gendergeweld’ niet enkel staat voor geweld tegen vrouwen, maar dat het concept in de brede zin van het woord begrepen moet worden. Iedereen die niet aan de traditionele, heteroseksuele en binaire gendernormen en verwachtingen voldoet, wordt veroordeeld, zo ook mannen die niet ‘mannelijk’ genoeg zijn. Melchor benadrukt dat ook mannen lijden onder de druk van de heersende gendernormen. Verder toont ze dat die binaire gendernormen zelfs tot fysiek en seksueel geweld kunnen leiden.

Abortus

De positie van vrouwen in de Zuid-Mexicaanse maatschappij oogt niet fraai in *Orkaanseizoen*. Vrouwen en meisjes zijn minderwaardig en staan ten dienste van mannen. Van moeders, zussen en nichten wordt verwacht dat ze zonder morren voor hun zonen, broers en neven zorgen. Terwijl jongens aangemoedigd worden om uit te gaan, te feesten en seksueel actief te zijn, wordt datzelfde gedrag afgekeurd bij meisjes. Vrouwelijke seksualiteit is een heikel punt in de samenleving die Melchor schetst. Misbruik van (vaak jonge) meisjes is schering en inslag. Tegelijkertijd is de algemene houding tegenover zwangerschappen buiten het huwelijk inconsistent: enerzijds rust er een enorm sociaal stigma op ongetrouwde moeders, en anderzijds wordt abortus sterk afgekeurd.

Een sprekend voorbeeld van die schrijnende situatie is Norma, die dertien jaar is en jarenlang misbruikt werd door haar stiefvader. Als gevolg van dat seksuele misbruik wordt ze zwanger. Ze vlucht en maakt met de hulp van de Heks een einde aan haar zwangerschap. In vele regio's van Mexico is abortus echter nog steeds illegaal. Dat verklaart waarom de abortus stiekem moet gebeuren, en waarom Norma niet naar het ziekenhuis wil wanneer ze dreigt dood te bloeden. Daar wordt ze namelijk geconfronteerd met:

© Natacha Pisarenko

de beschuldigende blikken van de verpleegsters [...], toen die zich eindelijk verwaardigden haar te verschonen, zonder haar ook maar een ogenblik van het bed los te maken, want dat waren de instructies van de maatschappelijk werkster geweest: haar daar gevangenhouden totdat de politie zou komen of totdat Norma zou bekennen en zou zeggen wat ze gedaan had.

(Melchor 132)

Abortus is een omstreden thema in Mexico, en bij uitbreiding Latijns-Amerika. Sinds enkele jaren ijveren verschillende feministische collectieven voor de volledige legalisering van abortus in het continent. Ook gratis toegang tot abortus is een belangrijke eis. Het bekendste collectief in Latijns-Amerika is Marea verde ('groene golf'), te herkennen aan het groene sjaaltje dat tijdens manifestaties gedragen wordt. Hun slogan luidt: 'Seksuele voorlichting om te beslissen, voorbehoedsmiddelen om niet te aborteren, legale abortus om niet te sterven.'

Hekserij

Melchor heeft niet toevallig een heks gekozen als centraal personage van haar roman. De heks symboliseert namelijk al eeuwenlang vrouwen die buiten de traditionele verwachtingspatronen vallen en niet te temmen zijn. Heksen worden meestal voorgesteld als oud en lelijk, ze zijn als het ware onvruchtbaar én onaantrekkelijk. Dat ze onvruchtbaar zijn en vaak geassocieerd worden met het doden en eten van kinderen, lijkt een verwijzing naar de abortussen die de heksen vroeger uitvoerden. De heksen die vervolgd werden in de vijftiende en zestiende eeuw waren voornamelijk vrouwen die hun medicinale kennis gebruikten om onder andere abortussen uit te voeren, handelingen die men ongepast achtte voor vrouwen en waarvoor ze streng gestraft werden (heksenverbranding). Opvallend is ook dat aantrekkelijkheid en vruchtbaarheid (het kunnen baren van kinderen) net twee eigenschappen zijn die traditioneel verwacht worden van de vrouw.

Ook in *Orkaanseizoen* voert de Heks abortussen uit en helpt ze meisjes en vrouwen die ongewenst zwanger zijn, zoals Norma. Op die manier speelt de Heks een cruciale rol in een gemeenschap waar abortus nog steeds illegaal is. Ze wordt dan ook op handen gedragen door de vele vrouwen in La

Matosa die ze gratis helpt. Die rol wordt haar echter fataal wanneer Luismi, het vriendje van Norma, die overtuigd is dat hij de vader is van haar kind, erachter komt dat zij Norma geholpen heeft bij haar abortus. Daarnaast doet ze als transgender ook de traditionele verwachtingspatronen voor mannen en vrouwen wankelen, en ook dat wordt haar fataal: Brando's motief voor de moord is namelijk grotendeels de afschuw die hij voor haar voelt vanwege haar transidentiteit.

Literaire verwerking

Vorm en taal

Orkaanseizoen is onderverdeeld in acht hoofdstukken waarin telkens een andere verteller aan het woord komt (bv. Yesenia, Munra, Norma en Brando). De lezer krijgt acht verschillende perspectieven op de gebeurtenissen. Wat opvalt, is dat de hoofdstukken bestaan uit lange brokken tekst zonder paragrafen of witruimtes. Het lijkt alsof de vertellers, en bij uitbreiding de lezers, geen adempauzes krijgen. De onmogelijkheid om te ontsnappen aan het geweld wordt dus niet enkel door de inhoud, maar ook door de vorm weergegeven. De lezer wordt meegesleept in de gebeurtenissen, die tot in detail beschreven worden. De grimmige en gewelddadige sfeer wordt versterkt door het taalgebruik dat Melchor hanteert. Ze gebruikt erg lange zinnen, die soms volledige pagina's in beslag nemen. Door de zintuiglijkheid van Melchors stijl kan de lezer de tropische hitte bijna voelen, of het lijkt van de Heks ruiken:

Maar de aanvoerder wees naar de oever van de beek, en alle vijf, op handen en voeten op het verdorde gras, die vijf die tot één enkel lichaam werden samengedrongen, de vijf die omgeven werden door groene vliegen, herkenden ten slotte dat wat boven het gele schuim op het water uitstak: het vergane gezicht van een dode tussen het riet en de plastic zakken die door de wind vanaf de grote weg daarheen waren geblazen, het donkere mombakkes dat kolkte in een myriade van zwarte slangen en dat glimlachte.

(Melchor 10)

Naast het wervelende taalgebruik valt er in dit citaat nog een andere strategie op te merken. Het lijkt van de Heks wordt namelijk gevonden door een groepje kinderen. Terwijl ze spelen in de natuur botsen ze op het ontbindende lijk van de heks, en zo wordt hun spel onderbroken door de harde realiteit waarin ze leven, het rechtstreekse gevolg van de machtsverhoudingen, toxische mannelijkheid, gendergeweld en armoede in hun omgeving.

Naast de gedetailleerde en onverbloemde vertelstijl is Melchors taalgebruik ook mondeling en vulgair. De personages vloeken veel en gebruiken typische uitspraken en woorden van de regio rond Veracruz, wat een enorme uitdaging vormde voor de vertalers. Hoewel de *slang* uit Veracruz in de Nederlands vertaling minder aan bod komt, is de vertaler trouw gebleven aan de gewelddadige en ongezoeten taal:

Ze [...] vertelden hoe ze het huis waren binnengekomen en dat ze haar geslagen hadden om haar stil te krijgen, zodat ze haar allemaal konden neuken, want of het nou een heks was of niet, dat verdomde wijf was best lekker, best een smakelijk hapje, en aan hoe ze kronkelde en het uitschreeuwde toen ze haar neukten zag je wel dat ze het eigenlijk best lekker had gevonden, want alle vrouwen in dit verdomde armetierige dorp zijn een stelletje hoeren [...].

(Melchor 23)

Nou moet je niet zitten zeuren, fucking Heks, krijg nou geen kuren, trut.

(Melchor 196)

Waar is het geld?, had de vuile smeerlap geschreeuwd, vertel op of ik wurg je, fucking rat die je bent; vertel op of ik snij je pik eraf en steek die in je reet, hoerenjong, verdomde flikker.

(Melchor 206)

Vertelperspectief

Wat naast de expliciete beschrijvingen en het grof taalgebruik ook opvalt, is het vertelperspectief. Het zijn namelijk dikwijls de daders, degenen die het geweld plegen, die aan het woord zijn. Zo vertelt Brando, medeplichtig aan de moord op de Heks, hoe hij en Luismi de Heks tot bloedens toe mishandelden:

hij [had] die verdomde travo niet zo hard met de kruk [...] moeten slaan toen hij zich omdraaide om de keuken uit te hollen, en dan juist op dat deel van zijn schedel, verdomme!, want hij viel als vanzelf op de grond en toen schopte Luismi hem ook nog in het gezicht, en daarna zei ie geen woord meer, zelfs niet toen Brando hem een paar flinke meppen had verkocht om hem te laten bekennen waar hij het geld verstoppt had; hij jammerde alleen en kwijlde op de keukenvloer, terwijl het bloed uit zijn wond stroomde en zijn haren kletsnat maakte...

(Melchor 272)

Dit soort beschrijvingen laten niets aan de verbeelding over. Brando vertelt erg gedetailleerd hoe ze hun slachtoffer toetakelen. In hieraan voorafgaande en erop volgende fragmenten komt de lezer echter ook te weten dat Brando de zoon is van een alleenstaande moeder, dat zijn vader een nieuw gezin startte in een andere stad, dat hij erg onzeker is en een nieuw leven wil beginnen in Cancun, dat hij wanhopig is om weg te geraken en stiekem verliefd is op zijn vriend Luismi (vandaar zijn extreme

agressie tegenover andere homoseksuele personages). Melchor tracht hierdoor niet de onschuld van Brando of andere personages aan te tonen, maar wel de cyclische aard van het geweld, waardoor slachtoffers daders worden. Alle personages lijken vast te zitten in de verstikkende, beklemmende cyclus van ongelijkheid en geweld. De situatie is uitzichtloos en elke poging om te ontsnappen faalt.

Deze strategieën (vertelperspectief en taalgebruik) had Melchor niet kunnen hanteren in een journalistiek, non-fictie verslag. Fictie bood haar de vrijheid om in het hoofd te kruipen van verschillende daders, medeplichtigen en slachtoffers en om verschillende perspectieven te bieden op de moord, maar ook op andere misdaden en vormen van geweld waar de inwoners van La Matosa dagelijks mee geconfronteerd worden. Zo scheidt ze een genuanceerder beeld van de Mexicaanse maatschappij, zonder de problematieken of de daders echter goed te praten, want in het taalgebruik en het spel met de vertelsituaties schuilt ook kritiek.

Het geweld is niet alleen fysiek en structureel aanwezig in de roman, maar bevindt zich ook in de taal. Geweld dat zich op het niveau van taal of representatie bevindt, wordt 'symbolisch geweld' genoemd. Een bekend voorbeeld van symbolisch geweld is *victim blaming*, waarbij het slachtoffer de schuld of verantwoordelijkheid krijgt voor wat er hem/haar overkomen is. In *Orkaanseizoen* wordt dit duidelijk in de manier waarop Norma's zwangerschap onthaald wordt. Hoewel Norma duidelijk het slachtoffer is van het seksueel misbruik van haar stiefvader, legt haar moeder alle verantwoordelijkheid bij haar door te stellen dat ongetrouwde meisjes en vrouwen zwanger raken

[...] omdat ze hadden toegestaan dat de mannen misbruik van ze maakten, omdat ze zich niet hadden laten respecteren, **want iedereen weet toch dat een man zover gaat als de vrouw hem toestaat.**

(Melchor 167, nadruk toegevoegd)

Terwijl Norma en andere (jonge) meisjes en vrouwen de volledige verantwoordelijkheid krijgen voor het geweld dat hun wordt aangedaan en de eventuele zwangerschap en abortus die erop volgen, blijven de echte schuldigen, vaak mannen, ongestraft.

In een interview in de Spaanse krant *El País* vertelde Melchor dat het haar bedoeling was om 'de lezer te choqueren met taal'. Aan de hand van het taalgebruik van haar personages toont Melchor dat misogynie, racisme en homofobie niet alleen een belangrijke rol spelen in de daden van de personages (homofobie is een belangrijk motief voor de moord op de Heks) maar dat ze ook sterk aanwezig zijn in het alledaagse discours van La Matosa en bij uitbreiding de Mexicaanse maatschappij. Ze benadrukt dat dat gewelddadige discours, dat zodanig in de samenleving is ingebed dat we ons er niet altijd bewust van zijn, geweld normaliseert, legitimeert en zelfs provoceert. Door dat discours in *Orkaanseizoen* onverbloemd weer te geven, maakt ze de lezer er bewust van.

Melchors roman is even wervelend en woest als de orkaan in de titel, die niet alleen lijkt te verwijzen naar het leven in het dorp en het dagelijkse zinloze geweld waarvan onschuldigen het slachtoffer zijn, maar ook naar het verpletterende effect van haar taalgebruik op de lezer.

Discussievragen & passages uit recensies

1. Wat voelen jullie bij het lezen van de geciteerde passages? Welk effect heeft het gekozen taalgebruik op jullie?

Ze [...] vertelden hoe ze het huis waren binnengekomen en dat ze haar geslagen hadden om haar stil te krijgen, zodat ze haar allemaal konden neuken, want of het nou een heks was of niet, dat verdomde wijf was best lekker, best een smakelijk hapje, en aan hoe ze kronkelde en het uitschreeuwde toen ze haar neukten zag je wel dat ze het eigenlijk best lekker had gevonden, want alle vrouwen in dit verdomde armetierige dorp zijn een stelletje hoeren [...].

(Melchor 23)

Nou moet je niet zitten zeuren, fucking Heks, krijg nou geen kuren, trut.

(Melchor 196)

Waar is het geld?, had de vuile smeerlap geschreeuwd, vertel op of ik wurg je, fucking rat die je bent; vertel op of ik snij je pik eraf en steek die in je reet, hoerenjong, verdomde flikker.

(Melchor 206)

Door de lezer zo hardhandig met de neus op de smerigste feiten te drukken en een zwembadgrote cocktail van hoererij, krankzinnigheid, kannibalisme, snuffvideo's, drugs, drugs, drank en drugs en magisch denken over hem uit te gieten, lijkt ze zelfs de Amerikaanse Donald Ray Pollock naar de kroon te willen steken, in wiens werk tenminste altijd nog wat ademruimte is te vinden voor een scheve grijns of twee, en soms gewoon ook voor een schaterbui. Zo mild is Fernanda Melchor niet, en zoveel wordt haar lezers niet gegund. Aan het einde van het boek zit je dan ook volkomen uitgeput en afgemat en duizelig met slap neerhangende armen en je tong uit je mond in je stoel. Je weet niet goed wat je overkomen is.

(Christophe Vekeman, [Klara](#))

2. Vinden jullie het opzet (het blootleggen van het geweld dat in taal vervat zit) van de auteur geslaagd? Of versterkt de auteur enkel het geweld?

Wel vraag je je af of Melchor niet wat de neiging heeft om zich iets te veel te wentelen in de marginaliteit, om iets te nadrukkelijk te koketteren met de smerigheid van het bestaan.

(Daan Pieters, [Recensie Tzum](#))

3. Debatten over de relatie tussen taal en geweld zijn erg levendig vandaag de dag, denk maar aan het debat dat ontstond naar aanleiding van de veroordeling van Jeff Hoeyberghs op basis van de seksismewet. Wat is jullie opinie hieromtrent? En vinden jullie Melchors poging om hiermee aan de slag te gaan waardevol?
4. Wat vinden jullie van de fragmenten geschreven vanuit het perspectief van de dader? Zijn ze problematisch omdat ze geweld normaliseren/legitimeren en het slachtoffer doodzwijgen, of is het net een meerwaarde om 'mee te kijken' met de dader?

In *Orkaanseizoen* kiest [Melchor] niet voor een gepersonaliseerde schildering van een *failed state* waarvan de verloedering expliciet door de protagonist wordt aanklaagd. **Ze kruipt radicaal onder de huid van de personages van haar drama, die zich over de alledaagse ontmenselijking van hun bestaan al lang niet meer verwonderen.**

(Ger Groot, De reactor, nadruk toegevoegd)

5. Wat vinden jullie van de titel? Hoe interpreteren jullie *Orkaanseizoen*?
6. Hedendaagse Latijns-Amerikaanse schrijvers worden in Europa nog (te) vaak onder de noemer 'magisch realisme' geplaatst. Hoewel ze in haar dankwoord *De herfst van de patriarch* van García Márquez vermeldt, zijn er ook andere literaire tradities waar Melchor inspiratie haalt (Capote bijvoorbeeld). Vergelijk deze citaten:

Het boek begint vrij klassiek met enkele magisch-realistische elementen, helemaal **in de traditie van de typische Latijns-Amerikaanse literatuur.**

(Kris Mattheeuws, Literair Nederland, nadruk toegevoegd)

De boom, zeg maar de glorie-dagen waarin onder meer Márquez, maar ook Vargas Llosa het continent een prominente plaats in de wereldliteratuur gaven, is definitief voorbij. **Een jammerlijk gevolg van die periode is dat de Spaans-Amerikaanse literatuur in de Europese perceptie nog steeds aan een bepaald exotisch beeld moet beantwoorden.**

(Daan Pieters, Tzum, nadruk toegevoegd)

7. Is deze roman een oproep aan de overheid, zoals Mattheeuws beweert? Of is hij eerder gericht op bewustmaking van de lezer? En als dat zo is, slaagt Melchor dan in haar opzet?

Orkaanseizoen is een gitzwarte, uiterst pessimistische schets van een maatschappij die aan zijn [sic] lot overgelaten wordt. **Melchor lijkt hiermee een aanklacht te sturen richting Mexicaanse overheid met de oproep om hieraan iets te doen.**

(Kris Mattheeuws, Literair Nederland, nadruk toegevoegd)

Suggesties voor verdere verdieping

Lees- en luistertips over *Orkaanseizoen*

Interviews met Fernanda Melchor over *Orkaanseizoen*

1. [Sophie Hughes & Fernanda Melchor: Another Mexico](#). Edinburgh International Book Festival Online, 2020. (Engels)
Dichteres Juana Adcock gaat in gesprek met Fernanda Melchor en vertaalster Sophie Hughes over de vertaling van de gelaagde roman, een verhaal over kleine dorpen, geweld, claustrofobie en woede.
2. [Fernanda Melchor: 'I Wanted Intensity'](#). Exberliner, 2021. (Engels)
Fernanda Melchor geïnterviewd door Alexander Wells over *Orkaanseizoen* op het International Literature Festival in Berlijn.
3. [Fernanda Melchor: "Lo que a veces nos venden como crónica es solo una nota con adjetivos"](#) (Spaans)
Fernanda Melchor in gesprek met Juan Serrano over haar werk, fictie en non-fictie, kronieken en geweld en *Orkaanseizoen*.

Recensies (cf. vermelde recensies onder discussievragen)

1. Ignacio M. Sánchez Prado. "Fernanda Melchor's 'Hurricane Season': A Literary Triumph on the Failures of Mexican Modernization." [Words Without Borders](#).
2. Anthony Cummins. "Hurricane Season by Fernanda Melchor Review - Intense and Inventive." [The Guardian](#).
3. Julian Lucas. "A Mexican Novel Conjures a Violent World Tinged with Beauty". [The New York Times](#).

Latijns-Amerikaanse literatuur over mensenrechtenthema's

Gendergeweld

Huesos en el desierto van Sergio González Rodríguez (2002) - Franse vertaling door Isabelle Guggenon: Des os dans le désert. (2007)

De plaats: Ciudad Juárez, in de staat Chihuahua, op de grens van Mexico met de Verenigde Staten. Het verhaal: een brutale misdaadgolf die absoluut echt is. Deze journalistieke kroniek gaat in op de barbaarse seriemoorden die in het gebied worden gepleegd en jaar na jaar worden herhaald, waaronder verkrachte en gemartelde meisjes wier lichamen in de woestijn worden gedumpt. Een spoor van bloed dat leidt naar een web van medeplichtigheid en stilzwijgen tussen moordenaars, politie, plaatselijke autoriteiten, vooraanstaande burgers en de regering van de republiek op het hoogste niveau. Een boek-vertelling van een huiveringwekkende realiteit.

(Bron: flaptekst)

2666 van Roberto Bolaño (2004) - Nederlandse vertaling door Aline Glastra van Loon en Arie van der Wal: 2666. (2009)

Een hallucinerende, epische roman gesitueerd in de grensstreek tussen Mexico en de Verenigde Staten, waar voortdurend vrouwen en meisjes worden vermoord. Niemand weet wie achter de (honderden) moorden zit: de maffia, een psychopaat, de overheid? *2666* is een universeel verhaal over goed en kwaad, leven en dood, fictie en feit, een van de belangrijkste romans die deze eeuw zijn verschenen.

(Bron: flaptekst)

Chicas muertas van Selva Almada (2014) - Nederlandse vertaling door Marijke Arijs: Dode meisjes. (2021)

In *Dode meisjes* onderzoekt Selva Almada drie vrouwenmoorden die in de jaren tachtig in het binnenland van Argentinië plaatsvonden en ongestraft bleven. De tekst leest als een kroniek die met verhalende elementen en autobiografische teksten van Almada gecombineerd wordt.

(Bron: Uitgeverij)

Geweld tegen kinderen/migranten

Lost Children Archive van Valeria Luiselli (2019) - Nederlandse vertaling door Molly van Gelder: Archief van verloren kinderen. (2019)

In 'Archief van verloren kinderen' reist een Mexicaans-Amerikaans gezin van New York naar Arizona, op zoek naar oude verhalen, vergeten geruchten en de laatste geluiden van de Apachen. Maar dit is niet zomaar een road novel. Want terwijl het gezin naar het zuiden reist, trekken vanuit Centraal-Amerika tienduizenden kinderen zonder ouders richting de Amerikaanse grens, op zoek naar een beter leven. Wanneer de kinderen van het gezin verdwijnen, komen de twee verhaallijnen angst-aanjagend dicht bij elkaar en lijken ze met elkaar verstrengeld te raken. Het is aan de lezer een uitgang uit dit spiegelpaleis te vinden. 'Archief van verloren kinderen' is een avonturenroman, een felrealistisch sprookje en een aanklacht ineen; een must-read voor iedereen die ook maar iets meer van deze tijd probeert te begrijpen.

(Bron: flaptekst)

Las tierras arrasadas van Emiliano Monge (2015) - Nederlandse vertaling door Arie van der Wal: Het verschroeiende land. 2020.

In het kale landschap tussen de woestijn en de jungle, onder een verschroeiende zon, verstrikt een dag - gruwelijk als alle andere. Illegale immigranten worden gevangengenomen en verhandeld door criminele bendes, nadat ze eerst van hun geld, hun toekomstdroom en zelfs hun naam zijn beroofd. Ze maken deel uit van een eindeloze stroom mensen die op zoek zijn naar een beter bestaan.

In deze onmenselijke waanzin bloeit een liefde op tussen twee mensenhandelaren, Estela en Epitafio. Ook zij werden ooit gepakt door een bende, als kinderen, maar ze klommen op van gevangene tot bendeleider. Het is hun droom om op een dag te ontsnappen aan deze mensenverslindende hel.

(Bron: flaptekst)

La fila india van Antonio Ortuño (2013) - Nederlandse vertaling door Trijne Vermunt: De verschroeienden. (2021)

In Santa Rita, een onbeduidend stadje in het zuiden van Mexico, wordt een noodopvangcentrum voor migranten in brand gestoken. Talloze mannen, vrouwen en kinderen - Midden-Amerikaanse vluchtelingen onderweg naar de Verenigde Staten - komen om. Sociologe Irma wordt vanuit de hoofdstad naar Santa Rita gestuurd om onderzoek te doen naar de brand en de leefomstandigheden in het opvangcentrum. Ze belandt met haar dochtertje in een stad die beheerst wordt door angst. Slechts één overlevende van de brand wil met haar praten over de bewuste nacht. Zo wordt de twintigjarige Yein Irma's enige getuige. Irma's grondige onderzoek is echter niet zonder grote gevaren. Ze raakt steeds meer verstrikt in een ijzingwekkend web van corruptie, misdaad en geweld.

(Bron: flaptekst)